

TRANSILVANIA

FÖIA ASOCIAŢIUNEI TRANSILVANE PENTRU LITERATURA ROMANĂ ŞI
CULTURA POPORULUI ROMÂNŪ.

NrulŪ 6.

SIBIU, 15 IUNIŪ 1891.

AnulŪ XXII.

CHARTA LUMII (ORBIS PICTUS) DE CASTORIU, SÉŪ AŞA
NUMITA TABULA PEUTINGERIANA.

TractatŪ istoricŪ, geograficŪ ūi criticŪ.

(Fine).

A doua trecetore peste Dunăre din Moesia în Dacia o aflămŪ dela *Faliatis* spre *Tierna*; acestŪ riu esistă ūi astăđi cu acelaşŪ nume ūi se vėrsă la *Răşava* (Orşova) în Dunăre, ūi astfelŪ amŪ căştigatŪ de locŪ unŪ punctŪ sigurŪ de unde putemŪ continua ūi acestă reţeuă.

Din numele Castrului *Tierna* putemŪ deduce, că acestŪ castru nu putea să fie altŪ undeva decâtŪ la gura acestui riu, ūi adecă la *Răşava* de astăđi; însemnătatea strategică vorbesce însuşŪ pentru acestă aserţiune. *Răşava* cu cetatea de pe insula *Adakale* a jucatŪ în decursulŪ vécurilorŪ totŪ deuna o rolă fŵrte însemnată; căci ūi în timpuri posterioare epocei romane, în deosebŪ în secele din urmă ale deominaţiunei turcesci în părţile orientale ale Europei până în đilele mai recente, debuşeuł armatelorŪ inimice în *Dacia* Traiană totŪ deuna ūi-au luatŪ calea pela *Răşava* ūi prin valea *Tiernei*, ca unica posibilă pentru desvoltarea operaţiunilorŪ militare. Dar afară de aceste consideraţiuni ne dovedescŪ mai departe chiar ūi remăşitele de zidiri ūi fortificaţiuni de origine neîndoiŵsă romană, că castrulŪ *Tierna* numai aicea trebuie căutatŪ. Aceste ruine se află într'unŪ unghiŪ, formatŪ spre nord-vestŪ de *Dunăre* ūi de *Tierna*; fundamentele castruluiŪ aŪ

forma unei redute rectangulare, a cărei latură paralelă cu Dunărea are o lungime de 120, iar paralelă cu Tierna o lungime de 100 pași.

Acésta stațiune era renumită ca o colonie, fondată de însuși divul Traian. „*In Dacia quoque Cernensium Colonia a Divo Traiano deducta juris Italici est*“ — dice juris consultul roman *Ulpian*. Într-o inscripțiune aflată la băile erculane lângă Meadia și decopiată de *Cariphilus Tierna* este amintită ca stațiune *militară*.

Dela *Tierna* merge calea pe lângă acest riu, apoi se abate în valea râului *Bela reca* și ajunge cu 14 m. r. = 20.7 kilom. la *ad Mediam*; acésta distanță corespunde pe deplin cu *Meadia* de astăzi; asemenarea între numirea veche romană *Mediam* și cea de astăzi *Meadia* nu ne lasă nici o îndoială despre situațiunea acestui castru.

Dela *ad Mediam (Meadia)* rețeaua se ține încă o bucată în valea *Bela recăi*, apoi părăsesce acésta vale la gura riulețului *Petnic* îndreptându-se și urcându-se pe valea acestui riuleț în sus, până ce ajunge la înălțimile, cari despart regiunea *Tiernei* și a afluenților ei, de cea a râului *Nera* și aicea la satul *Lăpușnicel* trebuie căutată după părerea noastră stațiunea rom. *Praetorio*, corespunzându cu locul acesta chiar și distanța de pe charta lui *Castorin* cu 9 m. r. = 13.3 kilom.

Ne rămâne acuma, să staverim rețeaua mai departe dela *Praetorio* până la *ad Pannonias* cu 9 m. r. = 13.3 kilom

„ *ad Pannonias* până la *Gaganis* cu 11 m. r. = 15.3 „

„ *ad Gaganis* „ la *Maseliana* cu 14 m. r. = 20.7 „

„ *ad Maseliana* „ la *Tiviscum* cu 14 m. r. = 20.7 „

va să dică până la gura *Streiului* cu 48 m. r. = 70 „

Am cercetat-o acésta și noi, dar n'am putut reuși, pentru că depărtarea dela *Lăpușnicel (Praetorio)* până la gura *Streiului (Tiviscum)* pe charta statului major austriac nu face mai mult decât 37 m. r. = 56.7 kilom. adică mai puțin cu 9 m. r. = 13.3 kilom. decât suma de sus a distanțe-

Jorū de pe charta lui *Castoriu*. Acésta, împrejurare ne-aū constrinsū să aruncămū o privire asupra situațiunei locale din prejurulū satulū *Lăpusnicelū* și a ne gândi, că óre nu va fi undeva în apropiere vre-o pozițiune mai însemnată, care ne-ar indica necesitatea staverirei unei *stațiuni laterale*, o presupunere inpusă nouē chiar și atâtū de numirea staț. proxime *ad Pannonias*, câtū și de diferența distanței de 9 m. r. = 13.3 kilom. și întru adevērū vomū afla, că dela *Lăpusnicelū* spre vestū cătră Pannonia — *ad Pannonias* — se află valea rīulū *Nera*, ear într'o depărtare de 9 m. r. = 13.3 kilom. pe valea acestū rīu este situatā o comună cu numele *Prilipețū*; la întrebarea mea, că óre se află în acéstă comună seū împrejurulū ei vre-o urmă de ruine seū de zidiri vechi romane amū primitū dela Rev. d. *Mihai Blidariū*, paroch și asesorū consistorialū din *Prilipețū* o epistolă datată din 19 Novembre 1888 cu următorulū cuprinsū:

Spectabile Domnule!

La prețuita corespondință a Spectat. D-Tale din 13 l. c. amū onóre a-ți comunica următoarele:

În apropierea comunei *Prilipețū*, cale de 3—4 minute, abia se mai cunoscū urmele unū drumū fórte vechiū, lângă care într'unū locū mai înaltū (unū vērfulū de dealū) așa numitū încă din vechime „*Comóra*“ aū aflatū locuitorii din *Prilipețū* multe petri cioplite (*Steinmez*). Totū în jurulū acestū deluțū acum doi ani s'aū aflatū mai multe petri cioplite fórte mari de câte 2 metri și mai bine de lungi, late de 1 metru, din cari s'aū făcutū trepte, mese, și scaune lungi, deplinū corespunđetóre; petrile cele mai mari s'aū aflatū camū la unū locū în forma de sicriu; s'aū aflatū și óse de ómenī; între petrile acestea pre una mai mică s'a vęđutū o figură de omū cioplită și óreși care inscripțiune nelegibilă; parte din aceste petri s'aū transportatū la *Bozovicū*, observū că în urma acesteī descoperiri, făcēdu-se arătare la museulū din *B-Pesta* aū fostū trāmisū de acolo unū inspectorū, carele venindū în

fața locului a fost constatată, că aci ar fi fost vreun sat din vechime, și că sub pământ s'ar fi aflată cantitate mare de petri de soiolu sus arătat. Numele de „*comóra*“ se trage din vechime, moștenit din generațiune în generațiune până la noi, și sub pretinsa „*Comóra*“ pre timpul graniței a lucratu ostașii companiei, ca să descopere „*Comóra*“, dară fără rezultatul dorit; am lucrat și noi acuma 2 ani pre vârful acelu deluț, făcend șanțuri adânci, dară am aflat numai oșe de ómen și ici colea câte un dărab de cărămi și vară nestimpărată; se dă cu socotelă, că aici ar fi fost o biserică, séu óreși-care castelă“.

„Drumul, despre care spusei mai nainte, trage drept la aceea „*Comóra*“, decă s'ar mai săpa la acestu loc, Dđeu scie ce s'ar mai descoperi“.

„Sperand că după cele până acuma descoperite voi fi satisfăcut cererea D.-Vóstră sântu etc.“

După cele espuse de Rev. d. Blidariu noi inclinăm a pune staț. rom. *ad Pannonias* lângă satul *Prilipețu*.

Întorcend-ne acuma earăși la *Lăpușnicelă (Praetorio)* și luând direcțiunea rețelei spre nord, ajungem la distanța prescrișă de pe charta lui *Castoriu*, adecă cu 11 m. r. = 15.3 kilom. cu stațiunea proximă *Gaganis* la înălțimile, cari despart regiunile rîului *Tierna* de cea a *Timișului*, la așa numita „*porta orientalis*“ în apropierea comunei *Rusca*. La întrebările nóstre, adresate în acele ținuturi, eată, ce ne respunse Rev. d. *Pavelu Șandru* din *Teregova* cu datul 15 Novembre 1888.

„De 6 luni sântu în *Teregova* și atâta am putut afla că; între *Teregova* și *Rusca* se vedu și ađi ruine de o cetățue mică și la omul, ce are în posesiune acea parcelă, se află 3 bani bețrâni, găsiți acolo“.

„Între *Teregova* și *Armeniș* se află scobitură, decând aș săpat după o cloță de aur (? P. Br.) cu pu cu totu (? P. Br.) (Tradițiunea đice). Mai pe larg deocamdată nu pot servi fiindu ocupat etc.“

Staverimū așa dară la cetățuia de lângă *Rusca* staț. rom. *Gaganis*. Dela *Gaganis* (*Rusca*) mergea rețeaua pe valea Timișului și ajungea într'o distanță de 14 m. r. = 20.7 kilom. stațiunea rom. *Maseliana* camū în apropierea comunei *Bucoșnița*, și apoi după o depărtare de alte 14 m. r. = 20.7 kilom. ajungemū la *gura Bistreț*, castrum *Tiviscum*, potrivindu-se distanțele atât pe charta lui *Castoriū* câtū și pe aceea a statului maj. austr. pe deplinū.

Aicea, la *Gura Bistreț* = *Caransebeș* = *Tiviscum* se împreună rețeaua *Tierna* (*Rășava*) *Tiviscum* cu cea dinspre *Lederata* (*Rama*) *Tiviscum*:

Dela *Tiviscum* până la *Agnanis* avemū o distanță de 8 m. r. = 11.8 kilom.

Dela *Agnanis* până la *Ponte Augusta* distanță . . . . . „ 15 „ „ = 22.2 „

Dela *Ponte Augusta* până la *Sarmateg* distanță . . . . . „ 14 „ „ = 22.9 „
la olaltă 37 m. r. = 56.9 kilom.

Depărtarea dela *gura Bistreț* până la satulū *Grădiște*, unde se află ruinele neîndoióse ale *Sarmiseghetusei* nu face pe charta statului maj. austr. decâtū 29 m. r. = 45.1 kilom. și așa dară e mai scurtă decâtū suma distanțelorū de susū cu 8. m. r. = 11.8 kilom. adecă tocmai cu distanța între *Tiviscum* și *Agnanis*; acésta împrejurare ne lasă a presupune, că stațiunea din urmă trebuie se fie altū undeva situată; firea lucrului ne îndemnă a o căuta undeva pe valea Timișului, în apropierea satului *Saculū*, și acolo amū pune stațiunea romană *Agnanis*; ear dela *gura Bistreț* luândū acuma direcțiunea spre resăritū, pe valea acestui riū, ajungemū într'o depărtare de 15. m. r. = 22.2 kilom. la comuna *Voislova*, și acolo trebuia să fiă aședată staț. rom. *Ponte Augusta*. Rev. d. Traianū Balia ne împărtășese într'o espistolă a sa cu datulū *Voislova* 28 Decembre 1888 la întrebarea nóstră următóarele:

„Pe partea sud-vesticā a drumului, aprópe de *Voislova*, se află o ridicătură de circa 6 metri, numită din vechime „ce-

tăţue“; se vedu acolo încă şi astăzi urme de şanţuri, şi valuri, şi saū aflatū chiar şi dărimăturī de cărămiđi. La vale de drumū aū statū cândva o ziditură asemenea unei căsarne, unde posesoriī pământului nu potū ara şi în fie-care anū sūntū nevoiţi a scóte o mulţime de petri pentru lărgirea arătorei; unulū dintre acei posesoriī 'mī împărtăşi, că unū strămoşū alū lui arū fi aflatū pe acestū locū o cheie ca mână de grósă şi de unū cotū de lungă; apoī se mai đice, că s'ar afla aci şi o pivniţă, însă nimenea n'aū căutat-o.

„Dl avocatū *Nemoian* a fostū odată aicea cu unū archeologū din *Budapesta* şi-aū visitatū loculū; înainte cu vre-o 3 anī încă aū fostū unū domnū dela *Viena* aicea, pe care l'am condusū eū la acelū locū. Dl *Nemoian* cu acelū archeologū eraū de părere, că aicea ar fi fostū staţiunea română „*Ponte Hadriana*“.

Dela *Ponte Augusta* = *Voislova* într'o depărtare de 14 m. r. = 20.9 kilom. ajungemū în fine la *Sarmategte* adecă la comuna *Grădişte*, corespunđendū distanţa de pe charta lui *Castoriu* cu cea de pe a statului majorū austr. pe deplinū.

A III-a trecătoare din Moesia peste Dunăre în Dacia Traiană pe charta lui *Castoriū* e cea dela *Egeta* peste *Dubretis* cătră *Apula* etc.

De locū a dóua staţiune romană pe pământulū Daciei este *Amutria*, a treia *Pelendova*; că *Amutria* trebuia să fiă situată undeva pe lângă riulū *Motru*, nu suferē nici o îndoeală, identitatea de nume e constatā şi noi inclinămū a o pune dreptū la *gura Motrului*, unde sciamū, că óre când esista aicea chiar şi-o mănăstire; cercetāndū o mulţime de charte, aflai în fine pe charta căilorū ferate edatā de *Prochaska*, şi adecă pe reţeaua caiē ferate române dela *Verciorova* spre *Bucuresci* şi o staţiune cu numele *Pelesci*, eară căutāndū dupā aceea şi pe charta statului majorū austr. aflai şi aicea o comună cu numele *Pelesci*, nebăgate în sēmă până aci; cercāndū distanţa de 35 m. r. = 51.6 kilom. între *Amutria*

și *Pelendova* de pe charta lui *Castoriu*, pe charta stat. maj. între gura *Motrului* și *Pelesci*, aflăi că corespunde de minune; deci eu îndrăznesc să pun staț. rom. *Amutria* la gura *Motrului*, iar *Pelendova* la *Pelesci*.

Nisuindă acuma a afla legătura cu Dunărea, ajungem cu distanța de 36 m. r. = 53.3 kilom. către *T. Severin* la satul *Poronia*, unde vom situa stațiunea rom. *Drubetis*; iar d'acolo într'o depărtare de 21 m. r. = 32 kilom. dincolo de Dunăre la *Brza Palanca*, vechia staț. rom. *Egeta*, a cărei asemenare de nume s'a păstrat până astăzi în *Negotin*, un orașel în apropierea de *Brza Palanca*.

Dacă aruncăm acuma o privire asupra chartei statului major austr. și vom urma direcțiunea rețelei din cestiune, fixată prin stațiunile *Drubetis-Poronia*, *Amutria*, *Gura Motrului* și *Pelendova-Pelesci*, vom afla ușor și aicea tendința expresă a strămoșilor nostri, constatată și pe rețelele cele două *Lederata-Tiviscum* și *Tierna-Sarmatege*. Dela Dunăre adecă mergea drumul în valea riului *Uznica*, carele se vârsă în *Motru*, apoi d'alungul acestui riu până la versarea lui în *Jiu*, după aceea continuă mai departe pe valea întinsă a acestui riu, trece riulețul *Amaradia* și ajunge lângă *Rubănesci* riul *Teslu*, un afluent al *Alutei*, așa dară întocmai ca și la rețelele precedente preva și aicea nisuița Romanilor, a stabili o legătură între diferitele râuri ale Munteniei cu Dunărea, și într'adeveră corespunde distanța de 20 m. r. = 29.6 kilom. între *Pelendova* și *Castris novis* de minune cu depărtarea dela *Pelesci* până la *Slatina*, pe malul stâng al *Alutei* de pe charta stat. maj. astfel încât noi la locul acesta vom staveri stațiunea *Castris novis*.

După *Castris novis* vine staț. *Romula* într'o depărtare de 70 m. r. = 103.6 kilom. dacă măsurăm acesta distanță pe charta stat. m. dela *Slatina* în sus, căci noi tot spre *Apula* gravităm și ne ținem după firea lucrului pe lângă *Oltă*, vom ajunge la un riu *Lotru*, un confluent al *Oltului* și aicea credem, că vom putea pune staț. *Romula*,

proxima staț. rom. e *Acidava*, pe care o aședam pe valea *Lotrului* însuși acolo, unde se află astăzi satul *Mălaia*, apoi întorcându-ne earăși la gura *Lotrului-Romula*, ne îndreptăm mai departe pe valea *Oltului* în sus și ajungem într'o depărtare de 24 m. r. = 35.5 kilom. cu stațiunea *Rusidava* la satul *Porcesci* unde se vârsă *Cibinul* în *Olt*.

Aici sântem siliți, să ne oprim, și să ne întrebăm, încâtr'o se luăm direcțiunea acuma: Spre *Sibiia*, *Mercurea* și *Sebeșul* săsesc la *Apula (Alba-Iulia)*, seú spre *Olt* în sus?

Consultându noi distanțele aflăm că dela *Rusidava* până la *Apula* mai avem de plasat încă 9 stațiuni cu 167 m. r. = 247 kilom.

depărtarea dela *Porcesci* până la *Sibiia* e de c. 21.5 kilom.

„ <i>Sibiia</i> ,	„	„ <i>Mercurea</i>	„ 30.0	„
„ <i>Mercurea</i>	„	„ <i>Sebeșul</i> -săs.,	„ 20.0	„
„ <i>Sebeș</i> -săs.,	„	„ <i>Alba-Iulia</i>	„ 13.0	„

la olaltă c. 84.5 kilom.

va să dică stațiunile sântu prea puține, ear distanța e prea scurtă, și așadară noi vom continua rețeaua noastră spre *Olt* în sus.

Dela *Rusidava* într'o depărtare de 14 m. r. = 20.7 chilom. se află staț. *Fonti Aluti*; pe charta stat. majori punându *Rusidava* la *Porcesci*, ajungem cu distanța din urmă pe valea *Oltului* la satul *Colun*, și noi acolo vom aședa staț. rom. *Ponte Aluti*; după acésta stațiune vine *Burridava* într'o depărtare de 13 m. r. = 19.2 kilom. lângă satul *Beșimbac* și așa mai departe într'o depărtare de 12 m. r. = 17.8 kilom. la *Făgărașul* de astăzi stațiunea romană *Castra tragana*.

Pe o mapă: „*Carte dela Valachie et dela Moldavie comprenant aussi la Bessarabie, la Transilvanie et la Bukovine par I. Fried. Vienne chez Artaria et Comp.*“ (anul edării lipsese) aflăm pe munții sudici ai Carpaților din jos de *Beșimbac* o culme, numita: „*Checa Burdi*“ *Burridava*

probabilă ea va fi fostă centrul *Burđilor* vechi, o împrejurare, care încă ne spriginesce întru tragerea rețelei din cestiune pe valea Oltului.

Dela *Castra tragana* într'o depărtare de 9 m. r. = 13.3 kilom. vine staț. *Arutela*; această distanță corespunde pe charta stat. maj. dela *Făgăraș* până la gura râului *Șinca*, unde vom staveri această stațiune; dela *Arutela* vine mai încolo stațiunea *Praetorio* într'o depărtare de 15. m. r. = 22.2 kilom. cam unde se împreună Homorodul mică cu cel mare, și încă cu un riuuleț, numit pe charta stat. maj. „Mühlbach“ și aicea vom așeza staț. *Praetorio*. D'aicea se desparte o cale pe valea Homorodului mică și ajunge într'o depărtare de 9 m. r. = 13.3 kilom. la *Satul nou* stațiunea romană *Ponte vetere*; ear rețeaua principală și continuă direcțiunea sa peste înălțimile, cari despart regiunea Oltului cu afluenții săi de regiunea *Têrnavei mari*, ajungem acestu riu, și ținându-se de densusul, atingem în fine la Elisabetopolu într'o distanță de 44 m. r. = 65 kilom. staț. rom. *Stenarum*.

Totă pe valea *Têrnavei mari* plecându dela Elisabetopolu pe lângă acestu riu dăm într'o depărtare de 12 m. r. = 17.8 kilom. la *Mediaș* de staț. rom. *Cedonis*; d'aicea într'o depărtare de 24 m. r. = 35.5 kilom. la *Blașiu* de staț. rom. *Acidava* și în fine într'o distanță de 15 m. r. = 22 Kilom. la *Alba-Iulia* de castrul rom. *Apula*.

Ni se învederă și aicea tendința strămoșilor noștri, de a continua legătura râurilor principale ale Daciei cu Dunărea bătrână; noi am arătată această tendință până la Olt și ne rămâne a urma cursul acestui riu până la vărsarea Homorodului într'insul, apoi trecătoare peste înălțimile despărțitoare ale Oltului și a *Têrnavei* și în fine cursul acestui din urmă; care ne conduce până în Mureș la *Alba-Iulia* său *Apula* veche.

A IV-a rețeaua dela Apula spre Ad-aquas atinge într'o depărtare de 8 m. r. = 11.8 kilom. staț. *Blandiana*, ear pe charta stat. m. distanța această corespunde cu *Vințulu de jos*,

unde vomă pune staț. *Blandiana*; dela acésta staț. într' depărtare de 9 m. r. = 13.3 kilom. se află staț. *Ger Miheva*; după noi la gura râului *Cugir*; dela *Ger Miheva* până la stațiunea proximă *Petris* sântu 9 m. r. = 13.3 kilom. ear pe charta stat. maj. acésta staț. s'arū potrive fôrte bine la gura râului *Alunului*; în fine într'o depărtare de 13 m. r. = 19.2 kilom. ajungemū la *Călan* staț. *Ad aquas*, despre a cărei situațiune nu esistă nici o îndoelă. O pétră descoperită lângă *Călan* pórtă următórea inscripțiune.

I. O. M.

PRO. SAL. D. N.

C. IVL. MARCIA

NVS. DEC. C. OL.

PRAEF. PAG.

AQVENSIS.

GENIO. FOR.

POSVIT.

Termele, cari esistă încă și astăzi la *Călan*, apoi remășițele de băi încă ne întărescū despre situațiunea staț. *Ad aquas* la acestū locū.

Deși pe charta lui *Castoriu* între *Ad aquas*, și *Sarmategte* nu se află indicată nici o legătură de drumū, totuși noi presupunemū o astfel de legătură chiar prin necesitatea lucrului, căci nu ne putemū bine închipui o lipsă totală de drumuri între *Sarmategte* și părțile nordice ale Daciei vechi.

A V-a rețeaua dela Apula spre Porolisso. Întocmai ca la rețelele precedente ne îndrumă și aicea tendința caracteristică a Romanilorū a nisui la o legătură a riurilorū din nordulū Daciei cu Mureșulū și prin acesta cu Oltulū și Dunărea adecă în casulū presentū a ne îndrepta spre regiunea Someșului afluențele principalū alū Tisei. Plecândū așa dară dela *Apula* în susū, ajungemū într'o depărtare de 12 m. r. = 17.8 kilom. cu stațiunea *Brucla* de pe charta lui *Cast.* la orășelulū de astăzi *Teiușū*; dela *Brucla* până la staț. proximă

Salinis este o distanță de 12 m. r. = 17.8 kilom. și această depărtare corespunde pe charta stat. maj. între *Teiușu* și *Vințulu de susu*: dela *Salinis* până la *Patavisa* sîntu încă 12 m. r. = 17.8 și noi ajungem cu această distanță dela *Vințulu de susu* la gura rîului *Arieșu* lângă comuna *Hodrinu*; dela *Patavisa* până la *Napoca* avem 24 m. r. = 35.6 kil. mesurîndu acesta distanță pe charta stat. m. dela gura rîului *Arieșu*, dăm cu capetul distanței în orașulu *Coloșu* unde s'au descoperit ruine și inscripțiuni romane, și astfel ne aflăm deja în regiunea *Someșului mare*. Stațiunea proximă e *Optatiana* 16 m. r. = 23.7 kilom. departe de *Patavisa*; noi luîndu-ne pe valea *Someșului*, ajungem cu acesta distanță la gura rîului *Lonca*, lângă *Ineulă mică*, și staverim așa dară aicea staț. *Optatiana*, de aicea până la *Largiana* avem 15 m. r. = 22.2 kilom. totu atîta face și distanța între *Ineulă mică* și locul unde se împreună amîndouă *Someșurile* lângă *Deeșu*, unde vom pune stat. *Largiana*.

Se nasce acuma întrebarea, ce direcțiune să luăm noi cu staverirea rețelei dela *Deeșu* încolo: spre *vestu*, după cursulu *Someșului mare*, se u spre *resăritu*, pe lângă *Someșulu mică*?

Noi preferim fără nici unu scrupulu direcțiunea cea din urmă, și acesta din următoarele motive. După situațiunea geografică a Daciei față de imperiulu romanu, cursulu *Someșului mare* dela *Deeșu* însusu spre *vestu* e de o natură *defensivă*, ear stațiunea dela *Deeșu* *Largiana* aru deveni ca stațiunea cea mai espusă față de popóarele barbare din regiunea marginașe nordu-ostică; o astfelu de presupunere nu se póte admite la unu poporú domnitorú și consciu de chiemarea sa, precum au fostu Romanii, cu atátu mai puținú în privința aședării castrelorú și a fortificațiunilorú lorú; motive strategice ne constringu a părăsi cursulu *Someșului mare* și a urma spre *resăritu*, pe valea *Someșului mică*, ear aicea ni se impune de sine singurú ținta și scopulu acelorú două stațiuni din urmă, chiar și astădi după două mi de aní.

Distanța dela *Largiana* până la *Cersie* pe charta lui *Castoriu* are 17 m. r. = 25.2 kilom., această distanță măsurată dela *Deeșu* pe valea *Someșului micu* se curmă tocmai la vărsarea râului *Saio* cu unu confluențe alu seü, râlu *Galatului* și a *Bistrei* în *Someșulu micu*, astfelu încätü noi acolo unde se vërsä râlu *Saio* în *Someșulu micu*, vomü staveri stațiunea rom. *Cersie*; nu mai departe decâtü cu 4 m. r. = 5.9 kilom. dela *Cersie* urmëzä stațiunea proximä și cea din urmă a rețelei, *Porolisso*, pe care încă vomü trebui sä o aședämü totü pe valea *Someșului micu* în fața stațiunei *Cersie*, lângä satulu *Cofarca*, astfelu, încätü *Porolisso* devine unü anticastru a stațiunii *Cersie*, o întäriturä a celei mai extreme stațiunii espuse în partea nordü-ostică nu numai la marginea *Daciei*, ci a împëriului întregü. Noi amü ajunsü aicea la pólele *Carpaților nordici*, la muntele *Petrösä*, din a cärei parte nordică isvoresce râlu *Tissa*.

Aruncändü acuma o privire generalä asupra rețelelorü, staverite de noi în acestü studiu pe charta statulu majorü austr. ni-se obtrude într'unü modü decisivü și neîndoiosü împrejurarea importantä, ca adecä castrulu *Apulum* = *Alba-Iulia* forma centrulu tuturorü acestorü rețele din *Dacia traianä*, de unde apoi se împärțiaü respectivele rețele: spre nordü cätträ *Porolisso*, spre resäritü și mëdädi cätträ *Drubetis*, ear spre apusü și mëdädi cätträ *Tierna* și *Lederata*; töte mergëndü dea lungulu riuilorü, astfelu încätü, decä vomü începe dela stațiunea extremä din nordü, dela *Porolisso*, atingemü cu rețelele indicate riuurile: *Saio*, *Bistra*, amëndouë *Someșurile*, *Arieșulu*, *Mureșulu*, *Tërnavele*, *Oltulu*, *Jiulu*, *Motrulu* apoi *Tierna*, *Belareca*, *Timișulu*, *Poganiciulu*, *Berzava*, *Carășulu* etc. etc., până în *Dunäre*.

Aceste rețele dupä direcțiunea și situațiunea lorü erau fără îndoelä cäi seü *drumuri militare fortificate*, în sensulu celü mai eminentü alü cuvëntulu; începëndü dela *Dunäre* rețeaua cea mai lungä cea dela *Drubetis* percurge întrëga *Dacie* în zic-zacuri până la *Porolisso*, proveđutä de a lungulu ei

cu o mulțime de castre și fortificațiuni. Încungiurată de Carpații înalți ca o adevărată cetate grandioasă naturală, a cărei glasiuri se întindeau până la Dunăre, la Tissa, la Marea-negră, la Prut și Dniștru și erau apărate de aceste ape; apoi mai provădută în intrulă ei încă și cu ună brău lungă de castre și cetățuie, Dacia forma într'adeveră o stavilă neînvingibilă în contra ori căruă atacă de dinafară, ear istoria ne e martoră și ne-a dovedit-o acăsta în decursulă celoră aprăpe două mii de ani, că în tóte acele epoce trecute până astăzi Dacia nici când n'a putută remănea în posesiunea durabilă a popóreloră, cari o invasiunau și cereau să devină posesori stabili întrénsa; au cercat-o acăsta *Goții*, *Vandalii*, *Avarii*, *Gepidii*, *Hunii*, și *Bulgarii* etc. și au cercat-o înzadară! Tóte aceste popóre au peritū, nelăsându mai nici o urmă în istoria popóreloră din orientulă Europei, cu atâtă mai puțină pe teritoriulă Daciei; numai strănepoții legiuniloră romane, a poporului domnitoră în lumea antică, numai ei au remasū, căci „apa trece petrite remănu“, au remasū după-ce chiar și puterniculă imperiū ală Romei apusese; au remasū foimându o garnisonă permanentă de viță latină, care nicăiri în lumea întregă nu era mai bine scutită și apărată decâtă în acăsta cetate formidabilă, zidită de provedința dumnezească pentru plămădirea, fericirea și gloria eternă a neamului românesc!

P. Broșteni.

DE UNDE A ÎNTRATŪ POVEȘTEA LUİ „ARGHIR“ ÎN LITERATURA MAGHIARĂ.

(Continuare).

Arghir i-a acum lumea în capū să 'și caute mireasa. La Gergei părinții 'i dau o slugă bătrână de soțū, la Barac Arghir plécă călare, neînsoțitū de nime.

După multe greutăți elū ajunge într'o pustietate, unde locuesce unū urieșū cu unū ochiū în frunte. Pe acesta ilū întrebă Arghir, dacă scie sē-i arete drumulū spre cetatea neagră? Urieșulū respunde, că nici de nume nu i-a auđitū,

dar se aștepte până mâne, că voru veni *piticii* la elu, unul dintre ei i-a sci dór spune.

La Gergei uriașul nu așteptă pe pitici, ci pe *ține*, și după ce ținele nu sciu da deslușiri, apare unu piticu schiopu, care din depărtare strigă, că elu scie unde se află cetatea negră. La porunca urieșului piticulă petrece pe Arghir până la hotarele țerii ținelorū, unde apoi se despărțescū. Arghir și sluga tragū mai ântăiu în gască la o bețrâna, ca să se odihnescă peste nópte. Din una din alta vine vorba și despre călătoria lorū și atunci bețrâna le povestese, că în apropiere se află o grădină frumósă, unde în tótă ziua se desfățeză crăieșa ținelorū. Arghir simte, că acésta e miréșa lui. Și era pe aci se și-o vađa, când eată prin meșteșugirile bețrânei, care bucurósu arū fi vrutū să vedă pe fata ei măritată după Arghir, și prin ticăloșiile slugii, iubiții sântū de noū despărții. După ce Arghir a pedepsitū cu mórte pe bețrâna și pe slugă pentru uneltirile lorū, plécă mai departe. Multe țeri a umblatū de astădată, dar de miréșa lui nici pomenélă. Desnadăjdutū era pe aci să 'și ea însuși viața, când deodată aude unū sgomotū îngrozitorū. Mergendū într'acolo vede trei draci certându-se cu turbare Arghir fără teamă se duce la ei și-i întrebă, din ce le-a venitū pricina? „Uite, respunde unulū, avemū de moștenire dela tata o păreche de opinci, o căciulă și unū biciū, și nu ne putemū învoi între noi, care ce se i-a din ele“. „Și la ce sântū bune bulendrele aceste“? întrebă Arghir.

„Când se încalță cine-va cu opincile, și pune căciula în capū și va trăsni de trei ori cu biciulū și va dice: „Hip, hop! du-me acolo unde gândescū eū acum“ — și ești acolo“. Ear fratele nostru mijlociu mai are darulū de a trage josū pe acela, care arū voi se fugă în sborū. Acumū scii totū, împacă-ne dacă poți!“

„O se ve facū eū dreptate omenéscă, respunde Arghir. Eată ce'mi dice mie gândulū. Vedeți voi cei trei munți ce

stau în fața noastră? Se ve duceți fiă-care în câte unul și cine va veni mai curându înapoi ale lui se fiă tóte astea“.

„Că bine ȃic“, respundú dracií, și îndată o tulescú la fugă, fiă-care înspre câte unú munte. Până una, până alta Arghir pune opincile în picioare, căciula în capú trésmesce de trei orí cu biciulú și ȃice: „Hip, hop, la mirésa mea me du de locú“, și ca gândulú sbóră prin vèzduh. Când se întorcú dracií înapoi, se veđi Nene páruială! „Tu ești de vină, ba tu ești de vină!“ așa se sfădescú, până în urmă se acată toți de draculú celú mijlociu, pentru că din elú arú fi venitú tótă pricina. Și era pe aci s’o páșască bietulú, dacă n’arú fi fágăduitú, că cu darulú seú va trage josú din sború pe hoțulú, care ’i-a păcălitú. Acésta se întemplă, și Arghir cade din vezduh pe unú munte înaltú. Dându în drépta, dându în stânga, elú află unú potecú, pe acesta se totú suie în susú, până ce ajunge în vérfulú muntelú. Și ce vede aci? Stă să nu cređă ochilorú! O cetate mare cu grădiní frumóse împodobită. E *Cetatea-négră* și în ea locuesce „*Ileana Co-sândiana*“, mirésa multú căutată.

Apropiindu-se de cetate elú vede o ȃină venindú tocmai înspre elú. Acésta cum ’lú zăresce, fuge înapoi se spună Ilenei, că-í vine mirele. Dar Ileana, cređendú că ȃina vrea se o batjocorésca, ’i trage o palmă. Totú asemenea o páștesce și a doua și a treia ȃină, care cu aceea-și scire aú venitú la ea. În urmă sosesc Arghir și cum se vedú să aruncă unulú altuia în brațe. Mare ospețú se face apoi, cum nu s’a mai pomenitú în lume. Și când era chiefulú la culme, ce se veđi, Arghir se scólă și nici una nici alta, trage miresei sale trei pálmí, de se clătina ferestrele. „Auleo, Arghire dragă, da grea mână mai ai“ ȃice Ileana și începe a plânge.

„Te-amú pedepsitú pentru fapta ce ai făcut-o, respunde Arghir; câte chinurí și necasurí amú suferitú, câtă lume amú umblatú pentru tine, și când ’ți-aú spusú ȃinele că eú sosescú, tu n’ai vrutú să le cređi, ci le-ai pálmuitú, veđi de

aceea te-amă pedepsită“. Ileana vede că are dreptă, de-
lă ertă și de acumă înainte trăescă în fericire. Acesta e
în scurtă conținutulă povestelă.

Eă credă că în forma acăsta, în care Barac și Gergei
ne predaă istoria, nu va afla nime vre-ună elementă mitic.
Cum de totuși avemă dreptă a susține acăstă? Însuși popo-
rulă ni-o spune.

Prin anilă 60, Atanasie Marienescu a publicată o serie
de balade populare. Între aceste se află una care a apărută
și în „Albina“ 1868, sub titlulă: „Sórele și Luna, seă *Iana
Cosândiana*“. În ea ni se spune, că sórele s'a îndrăgită
odată de lună, Iana Cosândiana, și a cerut-o de nevastă.
Luna înse nu s'a învoită odată cu capulă, căci eă sântă fră-
țină și sântă corpuri ceresci. Sórele a vrută se-o răpiască
cu sila, atunci Lun'a s'a aruncată în mare, Sórele după ea
și de atunci vedemă pe ceriu aceste două corpuri alungându
unulă după altulă.

Ideia esprimată aici e fôrte veche și o aflămă deja în
Metamorfosele lui Ovidiu. Ceea-ce însă ne interesază pe noi
este că în balada acăsta Luna obvine sub același nume, sub
care aflămă pe mirésa lui Arghir în poveștile nóstre. În
băladă se đice despre Lună între altele: Țese Iana, țese*).

E întrebarea acum, de unde are poporulă acăsta numire
pentru Lună? Dacă resfoimă mitologia vedemă, că la Ro-
mană Luna la începută s'a numită întru adeveră „*Dea Iana*“
seă numai „*Iana*“, și a fostă sora đeului de Sóre „*Ianus*“,
Varro I. 37: „*Nunquam rure audisti octavo Ianam et cres-
centem et contra senescentem*“ *).

Din „*Dea Iana*“ s'a făcută mai târđiu „*Dijana*“ (*Diana*),
ca numire pentru Lună. Prin atingere cu cultulă grecescă
însă Diana n'a mai fostă serbătorită ca đeităte de lumină,
ci ca đeităte de vênătore, ear đeitătea de lumină a primită

*) V. Dr. Atan. Marienescu: „Esplicări la Ileana Cosândiană“ în „Albina“
pro 1871.

mai târziu numirea de „*Lună*“, și în limba românească scimú, că cunoscutul corpú cerescú obvine ađi numai sub numirea acésta. În poesia populară însă, numele primitivú pentru lună: „*Iana*“ s'a păstratú după cum vedemú din amintita baladă, până în ăia de astăđi ca o veche reminiscență.

Dară și „*Diana*“, ca nume pentru Lună obvine în limba românească. Despre acésta avemú o dovadă eclatantă.

Între variantele povestei nóstre aflămú unele, în care mirésa lui Arghir se chiamă: „*Ileana Sândiană*“. Acestú nume fără îndoială e compusú din: „*Sân*“ și „*Diana*“. „*Sân*“ e latinesculú „*Sanctus*“, căci noi avemú în românesce: „*Sân-Petru*“, (*Sanctus-Petrus*), „*Sân-Giorgiu*“ — „*Sân-Mihaiú*“ etc. și „*Sân-Diana*“ (*Sândiana*) trebuie se fie prin urmare „*Sancta-Diana*“. Noi scimú mai departe că „*Sân-Petru*“ „*Sân-Giorgiú*“, „*Sân-Mihaiú*“ etc., suntu serbători anumite, statorite de biserică. Cum stă lucrulú cu „*Sân-Diana*“? (*Sândiana*). Se scie, că și acésta e o serbătoare, care cade pe 24 Iunie. Dar în onórea cui? Vomú vedea.

„*Sândiană*“ scimú cu toți ce însemnézá, o flóre galbină, care cresce pe liveđi și prin păduri, nemșesce: „*Labkraut*“. În presara ăilei amintite poporulú face cununí din florile aceste, și asteptându până apune sórele, le aruncă pe coperișulú cásii. În ăia următoare, până nu a răsăritú sórele, aceste cununí suntu scrutate cu de améruntulú, făcendu-se felú de felú de combinațiuni cu privire la aceea, ce are se pățescă fiesce-care în anulú acela.

Numele „*Sândiana*“ decí, precum și împrejurarea, că cununile suntu aruncate pe coperișú după apunerea sórelui și suntu scrutate înainte de ăiorire, dovedesce pe deplinú, că aceste flori aú fostú odinióră consacrate „*Lunii*“ ca ăeitate și că aici avemú de a face cu vechí reminiscențe ale cultulú păgânú.

Biserica creștină a pusú mai târđiú pe ăia de 24 Iunie serbarea „*Sfântului Ioanú Botezătoriulú*“. Din ce motive s'a făcutú acésta, e ușorú de înțelesú; pentru-ca *introducendu cul-*

tulă creștină, în modulă acesta se delătore mai ușorū obicciurile păgâne o procedură, care la începutul erei creștine a fostă cu energie practicată din partea bisericei. *Suvenirea cultulū: păgânū* însă n'a putut-o șterge cu deseversire, căci precumū ne arată casulū de față, poporulū și ađi venerază în modū inconsciu pe *vechia țeitate de Lună*. Astfelū multe dintre datinele poporulū nostru nu sūntū altceva, decâtū vechi reminiscențe din cultulū elino-romanū, și toți acei Jidano-Maghiari, cari își batū jocū de poporulū românū, numindu'lū „superstițiosū“ ¹⁾ nu sciu ce ăicū, căci aceste datini sūntū dovada cea mai puternică despre originea și naționalitatea noastră.

Dreptū aceea noi avemū nu numai în poesia populară, dar și în datinele și obiceiurile poporulū doveđi despre aceea, că sub „Iana“ și „Sânđiana“ este de a se înțelege Luna.

Maī desū obvine mirésa lui Arghir în povestile nōstre sub numirea de „*Ileana-Cosânđiana*“. „Ileana“ e identicū cu „Helena“ din mitologie, care de asemenea era venerată ca đina de Lună și avea altariulū ei de jertfă pe muntele „Therapne“. (Ovid. Metham. XII. espl. de R. Suchier. — Vollmer: „Die Mythologie aller Nationen“. Preller: Griechische Mythologie ²⁾).

Prin atingere cu cultulū grecescū s'a întemplatū unū felū de amalgamisare: amendouē numele „*Helena*“ (*Ileana*) dela Greci, și „*Iana*“ dela Romani aū fostū întrebuintate pentru de a însemna Luna și și-aū aflatū păstrarea lorū în poesie, în datinele și moravurile poporulū până în điaua de ađi.

Incătū pentru numele „*Cosânđiana*“ nu s'a pututū afla până acumū o interpretare mulțămitoare. Eū credū, că avemū aici de a face numai cu unū *jocū de cuvinte*, anume: cele douē espresiuni „Ileana“ și „Sânđiana“, cari aū remasū în graiulū poporulū pentru una și aceeași noțiune, Lună, sūntū împreunate la olaltă prin o silabă ore-care, aici prin silaba „*co*“, precumū avemū în „Doi feți Cotofeți“ (Dioscurii). În

¹⁾ V. „Kolozsvár“ din 6 Ianuarie 1891. ²⁾ V. Marienescu, op. cit.

modu analogu s'a impreunatu „Urga Murga“, sub care este de a se intelege „Mercurius“ (decu doue expresiuni pentru aceea-si notiune, Urga dela Greci = „Demiurgos“, Murga dela Romanii = Mercurius), de asemenea „Serean si Diorianu“ seu „Serila si Diorila“ (Luciferulu de sera si Luciferulu de diminetă), Cum va fi, cum nu, din cele de pana acum resultă, ca sub „Iana“ si „Sandiana“ seu „Cosandiana“ este de a se intelege Luna.

Si acumu e usoru de a gaci, cine e Arghir. Mai antaiu deducemu pe basa baladei amintite, ca Arghir e „Sorele“. Dar si numele ne spune acesta.

Deulu de sore Apollo a avutu si conumele „Argirotos“ adeca purtatoru de arc de argintu, si dupa cumu ne asigură Hesiodu, acestu nume l'a capatat dela rađele sorelui, cari se asemena cu sađetele³⁾. Si intru adeveru, dacă vomu lua variantele povestei nostre la mana, vomu vedea ca Arghir e pururea cu arculu inarmatu, asa candu pazesce in gradina, asa candu pleca se-si caute miresa.

De siguru ca acesta deductiune etimologica nu-i destulu pentru afirmatiunile nostre. Si aici luamu refugiulu ear la variante. Precumu amu amintitu mai susu la Baracu pleca Arghir *calare* in lume. In alte variante acestu calu e descrisu mai de aproape. Asa ni se spune ca Arghir si-a luat unu calu care era hranitu cu *focu*.

Acesta ne reamintesce cei patru cai ai lui Apollo, cari se numiau: „Pyrais“ (calu de focu), „Aethon“ (de rađe), — „Eos“ (de diori), „Phlegon“ (scanteitoru). După cum vedemu, toti suntu adusi in legatura cu foculu, pentrucă dupa credinta celoru vechi, carulu sorelui e trasu de patru cai de focu. De aceea hrănesce si Arghir calulu seu cu focu.

Intr'alte variante se dice, ca acestu calu era grijitu de septe feciore.

³⁾ V. Atanasie Marienescu, op. cit.

Aceste sîntu „Horele“, cari după Mitologie prindeau și desprindeau caii lui Apollo ¹⁾.

Într'altele ni se spune, că cetatea Ilenei se află pe unu ostrovu (insulă) în mijloculu mării, de unde pleca cu o căruța cu doi cai.

Acésta ne reamintește credința celoru vechi, după care tóte stelele resarū din mare și pierū în mare, idee, pe care amū întâlnit'o și în balada amintită. Căruța cu doi cai, în care călătorește đina de Lună, e de asemenea curatū mitică: „Lunae biga datur semper, solique quadriga (Preller) ²⁾).

Și earășī într'altele se đice, că în drumulu seū Arghir a întêlnitū pe unu *moșnegū*, care păzia unū *roiū de albine*; pe roiulu acesta l'a trimisū moșnegulu se caute Cetatea-negră. Numaī una dintre ele, care s'a reîntorsū maī târđiu decătū tóte, a aflatū cetatea Ilenei.

Aici moșnegulu după Mitologie e personificarea noptiī, ear albinele, peste care e stăpānū, sîntū *stelele* (Nork: „Mythologie aus den Volksmāchen“; Friedreich: „Die Symbolik und Mythologie der Natur“ ³⁾). Albina inse, care sosese pe urmă, e *luciferulū*, căci pe cānd celelalte stele la prima rađă a sórelui se aruncă în mare, pe atunci singurū *luciferulū* are curagiulū de a privi în fața sórelui, elū prin urmare a și vêđutū unde s'a ascunsū Luna, mirésa lui Arghir (Ovid. Meth. II. espl. de R. Suchier ⁴⁾).

Vedemū dară că aceste variante nu se referū nici decătū la lucruri superficiale, ci la momente fórte esențiale; numai ele ne deslușescū pe deplinū despre adevărata origine și însemnătate a povestēi nóstre, numai ele întărescū afirmațiunile nóstre, că sub Arghir e de a se întelege „*Sórele*“.

Întālnimū însă în unele variante în locū de Arghir numele „Petru“, așa în colecțiunea fraților Schott. E greu de a putea spune cauza. O indigitare totuși aflāmū însă în privința acésta într'o colindă, numită „Avutulū și Seraculū“ ⁵⁾.

¹⁾ Marienescu, op. cit. ²⁾ Idem op. cit. ³⁾ Marienescu, „Colinde“ Nr. 23. ⁴⁾ Marienescu op. cit. ⁵⁾ Idem op. cit.

Acésta colindă e întru tóte identică cu povestea lui „Philemon și Baucis“ din Mitologie. Zeus adecă avea obiceiul a se preface în felú și felú de fețe, ca se pótă mai bine vedea faptele ómenilorú. Astfelú a cercetatú odată împreună cu fiulú seú Hermes o parte a Phrygiei. Améndoí eraú îmbrăcați în haine de călători, cari cereaú adăpostú peste nópte. Pretutindenea însă aú aflatú ușile bogațilorú încuiate, numai o păreche de ómeni seraci, Philemonú și Baucis, i-aú primitú în casă cu dragú, ospetându-i din tótă serácia. Dreptú aceea Đeii la despărțire i-aú resplătítú, dăruindú acestorú doí ómeni o sórte fericítă. Vecinii cei bogati din contră aú fostú de cătră Đei pedepsiți trimițendu-se asupra lorú unú potopú, care i-a înghițítú.

Întocmai acésta întemplantare ni se povestește în colinda amintítă. Numai câtú numele aú fostú înlocuite cu alte, în urma influinței creștinismului. Astfelú în locú de „Zeus“ figuréză „Christosú“, în locú de „Hermes“ „Petru“. Pentru ce tocmai Petru? Póte pentrucă Petru a fostú celú mai íntimú învêțacelú alú lui Christosú, elú s'a avéntatú așa đicéndú la o adóua persónă și putere după Christosú, la Apollo după Zeus ¹⁾).

Cumcă acésta deducțiune nu e tocmai trasă de pěrú, dovedesce următórea ímpregiurare. În unele povești din Bucovina se đice, că Petru a fostú născutú în mare de unú pesce. Aici ne íntálnimú eară cu aceeași idee, după care tóte stelele se nascú din mare. Ovidiú în *Metamorf. V.* đice: „Venus sub pisce latuit“; Venus a fostú ascunsă sub formă de pesce, adecă Venus s'a născutú din elementulú pescelui, din mare ²⁾. Petru e prin urmare identicú cu una din đeitățile de lumină, cari se nascú din mare, e identicú cu Apollo (sórele), e Arghir.

În fine íntálnimú în cele mai multe variante în locú de Arghir pe „Fétú frumosú“. Fétú e latinesculú „fetus“ celú

¹⁾ Marienescu op. cit. ²⁾ Idem op. cit.

născut, în romănesce specială „Copilă“. Acestă Fătă frumosă e una dintre cele mai interesante figură în poesia noastră populară. Înzestrată cu puteri supranaturale, elă se bate cu smei, balauri, urieși și alte leghione, mântuindă din ghiarele loră pe fetele de împărată răpitate. Cele mai încurcate și ne mai audite isprăvuri elă le sêvêrșese cu norocă.

Și dacă cercetămă mai de aprópe faptele lui, vomă vedea că cele mai multe 'și aă rădăcina în Mitologie. Spre dovadă vomă aminti unele.

Așa ni se spune, că Fătă frumosă a căpătată odată porunca, se aducă apă de unde se bată munții în capete. Fătă frumosă se duce mai ântâiă la sfânta Vinere să o întrebe de sfată. Și sf. Vinere 'i spune, se slobodă mai ântâiă o pasere printre munți. Fătă frumosă așa face, slobode o pasere, munții îndată începă a se bate în capete; dar neputândă prinde paserea, se depărtéză ear unulă de altulă încetă. Acésta a vrută și Fătă frumosă, căci acumă iute se repede, ia apă și se aruncă pe calulă seu. Munții prindă de veste începă a se bate în capete, și de n'ară fi avută calulă *aripi* voiniculă acolo ară fi fostă prăpădită. Așa numai cода calulă a fostă sdrobită de jumătate. De atunci, veđi, este calulă cu cода jumătate de carne și jumătate de pèră.

Cine nu'și aduce aici aminte de Argonauți și de pățania loră cu „Symplegadele“. Și Argonauțiă lasă mai întâiă ună porumbă sê sbóre printre Symplegade, și loră li se sdrobesce corabia pe jumătate.

Dar și modulă cumă a ajunsă Fătă frumosă la calulă cu aripi, încă e curată mitică. Fătă frumosă se đice că ară fi căpătată odată dela ună pustnică ună frêu. Când scutura frêulă, îndată venia ună cală cu aripi, ce sta gata la placulă lui.

Acésta ne reamintese frêulă, ce Athene (Minerva) l'a fostă dărută eroulă de lumină „Bellerophon“, ca se înfrêneze cu elă sburdalniculă cală „Pegasus“, și călare pe elă sê lupte contra lighioneloră. Lupta decurgea astfelă, că nă-

văbindu lighióna Pegasusu se aventă în vezduh de unde Bellerophon o culca cu o săgeată.

Pegasus, care a resăritu din capul Medusei, când Perseus i l'a retezat, a primitu mai târziu, cum scim, însempătatea sa specială de calu alu „Museloră“.

Într'altă poveste ni se spune, că Fētū frumosu s'arū fi fălitu odată la curtea unu împăratu, că elū e în stare se fure *cosița de aurū* a „Ilenei Cosânđienei“. Cum a auđitū împăratulū acēsta l'a luatū de scurtū, đicēndu-ī, că dacā nu'și implinesce fāgăduiala, 'ī va ajunge capulū unde 'ī staū picioarele. Toți ceilalți ficioři de împăratu, cari nu prea puteau suferi pe Fētū frumosu, se bucurau în taină, că acum are s'o pățescă, pentru că se scie, că până la „Ileana Cosânđiana“ trebuie se treci prin hotarele unei smeoice cu nouē capete. Dar lui Fētū frumosu nici că-ī pasă, ci scutură frēulū, calulū vine, voiniculū se aruncă pe elū, și pe când smeoica vine cu o falcă în ceriu cu una în pământū, calulū se avēntă în vezduh și de aci Fētū frumosu isbesce leghiónei o săgētă în inimă.

Georgiū Popū.

(Va urma).

PROBLEMA ȘCÓLEI*).

Educătorulū are să resólvă o problemă măreță, elū are să dea elevulū încredințatū conduceri sale o cultură intelectuală, estetică, morală și religiósă, va să đică o cultură multilaterală. Dar scopulū ultimū și celū mai înaltū alū educațiunei este *formarea unu caracterū nobilū*, care este *coróna* culturii; cu alte cuvinte scopulū educațiunii este formarea unei voințe puternice și consecente, care stă în serviciulū ideilorū morale; seū, fiindū-că în acēsta voință se manifestéză o personalitate, scopulū educațiunii este desvoltarea unei personalități morale cu voință puternică și consecentă.

*) După D. G. Fröhlich.

Cugetarea și lucrarea unui astfel de caracteru nu este schimbăciósă ca valurile mării, ea este firmă și sigură, ca și stâncile, de care se resfrângu acele valuri, ea nu este o trestie, iederă, séu lujerü, care se acațeră și se înfășură pe arbori, ci este unü stejarü puternicü, pe care furtuna nu'lu frânge. Cunoscëndü principiulü, meduva unui caracterü, cunoscemü și voința și lucrarea lui. Viéta unui omü de caracterü nu se clätină și nu se légănă ca sborulü dubiu alü fluturelui, și nici nu șerpuesce ca cursulü meandricü alü pärëului. Caracterulü este o putere și puterea are în sine totdeauna ceva dumneđescü.

Caracterulü moralü își primesce direcțiunea dela „*Eu-lü*“ séu mai bună, care se baséză pe nësuintă spre adeverü și spre totü ce este bună. Lumina lui este rațiunea și voința lui Dumneđeü, sprijinulü, razimulü lui sântü principii nobile, ér idealulü lui este împlinirea datorințiï. Omulü de caracterü nu este unü Pilatü, ci este unü Ioanü Botezătorulü, unü adevëratü învëțăcelü alü lui Christosü. Formarea unui astfel de caracterü cuprinde în sine tóte celelalte scopuri mai înalte și mai de josü ale educațiunei: înteligența, sciința, gustulü, religiositatea și tóte lucrurile înalte și mărețe ale spiritului omenescü; în elü se cuprindü tóte elementele educațiunei, chiar și unü corpü sănëtosü, în care se întrupéză caracterulü; în elü se cuprindü și în elü sântü date tóte elementele culturii, ce se recerü pentru viéta comună, pentru statü și pentru împërăția lui Dumneđeü, adecă pentru viéta reală și ideală. Formarea voinței, care este unü bună îndemnü și o bună putere de creațiune, este așa dară centrulü educațiunii, și prin urmare cea mai însemnată problemă a Pedagogiei.

Acum se nasce întrebarea, care este loculü celü mai potrivitü, în care se potü nasce și produce astfelü de caractere? Loculü celü mai potrivitü nu sântü valurile lumiï cum đice Göthe, ci fără îndoială este grădina cea liniștită a familieï culte și morale, este sanctuarulü caseï cu viéta familiară de modelü. Numai mai târđiu, când voimü să punemü

la încercare și să perfecționăm caracterul aflător în cristalizațiune, și potă arăta puterea loră și valurile lumii. Familia cultă și morală dispune de mijloce de educațiune suverane, de *petrecere împreună intimă, de iubire și de exemple bune*; în viața acestei familii primesce copilul ună cercă de cugetări morale, din care isvoresce voința de bine; acolo își deprinde copilul simțul de datorință, și deodată cu laptele mamei suge principiile morale nobile, din care se nasce resoluțiunea. Casa își pôte cunoște elevii seși și pôte lua în considerare individualitatea loră; în casa părintescă de odată cu crescerea corporală se potă împreuna cu ușurință și mijloce morale de educațiune; copilul se pôte deprinde la o ordine de trai constantă și firmă, și se pôte esercita cu succes și dîlnic în lucrări, cari îi formedă voința. Familia întregă este o întocmire morală, care se basază pe activitate, pe iubire, pe simț comun; ea este basa vieții de stat și a vieții sociale. De aceea să nu prindă mirarea pe cetitori, decă susținem, că cel mai potrivit loc, unde se pôte pune basa formării caracterului, este familia.

Motive ponderose însă ne fac să susținem, că și școla decă ea nu este numai o simplă școlă de specialitate, și chiar și școla poporală (ca un institut care ofere școlărilor seși aceea ce este bun comun al tuturor omenilor fără deosebire de rang, tagmă, avere și chemare), trebuie să și impună ca problemă acest scop mai înalt, educațiunea spre virtute, și nu se pôte mulțumi nici decum numai cu aceea, ca să fie o simplă școlă de învățământ. Motivele pe scurt sînt următoarele:

A. *Învățământul, ca cel mai însemnat factor al educațiunii, nu se pôte nici decum despărți de educațiunea nemijlocită, de crescerea morală; amēndouē, învățământul și crescerea morală formedă un întreg.* Cu învățământul educativ, cu instrucțiunea despre legile și principiile morale, trebuie să se împreune un bun model, ca o intuițiune de

viეტა morală concretă, trebuie să se împreune deprinderea binelui și alte măsuri de educațiune.

Dar nu numai *natura factorilor de educațiune*, ci și *natura elevului* pretinde, ca școla să urmărească un ideal moral. În spiritul copilului cugetarea, simțirea și voința stau în strînsa legătură una cu alta; spiritul omenesc pe toate stadiile de dezvoltare formeză un întreg nedivisibil. O știință unilaterală nu poate mulțumi și ferici pe elev. Dacă amă voi să-l împărțim în mod nenatural și să-l formăm unilateral, acesta s'ară întâmpla pe contul culturii armonice, și se nasce întrebarea, dacă ne succede educațiunea.

(Va urma).

D. F.

PARTEA OFICIALĂ.

Nr. 161/1891.

Procesul verbal

al comitetului Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român, luat în ședința dela 30 Maiu n. 1891.

Președinte: G. Barițiu. Membrii prezenți: Dr. Il. Pușcariu, vice-preș., Ioan Hannia, Z. Boiu, I. Popescu, I. St. Șulutu, Leontin Simonescu, I. Crețu, P. Cosma, Nicanoru Frateșu, controlor.

Secretar: Dr. I. Crișianu.

Nr. 67. Dl. Mateiu Popu Grideanu, jude de tablă reg. în pens. și avocat, în calitate sa de director al despărțământului M.-Oșorhei al Asociațiunii transilvane, prin hârtia dto. 22 Aprilie a. c., răspundend la hârțile acestui comitet de sub Nr. 245/1890 și 99/1891 referitoare la reorganizarea și reconstituirea despărțământului precum și la pedecile pentru care nu s'au putut îndeplini la timp reorganizarea, arată, că numitul despărțământ fostu al 19-lea acum după noua arondare al 24-lea al Asociațiunii transilvane nu s'a putut reconstrui în trecut și nu se va putea reconstrui nici în viitor din lipsa de membri atât în centru, cât și în comunele aparținătoare; în adunarea generală dela 1885 s'a fostu instituit cu mare necesă un subcomitet din 5 membri, parte mare amployat, fiind — că însă unii au fost tran-

sferată, ér' alții aũ repășitũ, curẽndũ dupã adunare aũ remasũ tóte afacerile în sarcina directorului, care a trebuitũ sã se mãrginescã pe lângã aceea, de a trimite la cassa Asociațiunii taxele incurse de pe la puținii membrii din despãrțemẽntũ. Stãndũ lucrulũ astfelũ, dlũ Popũ nu se mai considerã de membru alũ subcomitetului M.-Oșorheiũ, respective alũ direcțiunii aceleia, și cere a se dispune cele de lipsã cu privire la exemplarulũ din organulũ Asociațiunii, ce se trimitea la adresa dsale ca fostũ directorũ. (Ex. Numãrulũ 132/1891).

Deși comitetulũ. nu se îndoesce, cã reorganizarea și reconstituirea despãrțemẽntului M. Oșorheiũ va fi întimpinãndũ multe și mari greutãți, chiar în vederea celorũ relatate de Dlũ M. Popũ Grideanũ, cu tóte acestea îi place a crede, cã acele greutãți nu vorũ fi neînvigibile, și stãrue pe lângã reorganizare; și dupã-ce dlũ M. Popũ Grideanũ a renunțatũ la conducerea afacerilorũ, comitetulũ încredințezã acestã conducere dluĩ Basiliu Hossu, protopopũ gr. cat. în M.-Oșorheiu.

Nr. 68. Vasile Lazarũ, invetãcelũ de fãuriã și stipendistũ alũ Asociațiunii, subșternẽndũ acuma cuitanța pentru rata II ex. 1890. din stipendiulũ sãu, își motiveazã întãrșierea cu morbulũ greu, de care a suferitũ din Decemvrie 1890 pãnã în Aprilie a. c, și se rógã a i se elibera numita ratã, deși s'a întãrșiatũ. (Exb. Numãrulũ 136/1891).

Fiindũ actele în ordine și întãrșierea justificatã, cererea invetãcelului Vasile Lazarũ se încuviințezã.

Nr. 69. Dlũ Vasile Demianũ, protopopũ gr. or. în Bradũ, însãrcinatũ din partea acestũ comitetũ cu conducerea lucrãrilorũ pentru constituirea despãrțemẽntului nouînființatũ 10 (Bradũ) alũ Asociațiunii transilvane, aratã cauzele, pentru care acestũ despãrțemẽntũ nu s'a pututũ constitui pãnã acum și notificã, cã a concheamatũ adunarea constituantã pe 23 Maiũ (4 Iunie) a. c. (Ex. 139/1891).

— Spre sciințã.

Nr. 70. Direcțiunea scólei civile de fete cu internatũ a Asociațiunii transilvane prin hãrtia dto 2 Maiũ a. c. Nr. 71 aratã, cã dlũ Augustinũ Muntẽnũ avocatũ în Dejũ restezã pentru ficia sa, fóstã elevã a scólei și adãpostitã în internatũ de pe anulũ scol. 1888/9 suma de 22 fl. 63 cr., și dlũ Ioanũ Branea din Boițã de pe anulũ scol. 1889/90 suma de fl. 21 și cã numiții domni, deși aũ fostũ provocați în mai multe rẽnduri de a plãti, încã nici pãnã ađi nu s'aũ achitatũ datorile.

În legătură presidiul constată, că, pe baza arătării acestuia a direcțiunii, densusul a provocat și din parteși pe numiții restanțieri să-și achite datoriile și că se așteptă respunsul domniilor lor. (Ex. Nr. 140/1891).

— Spre știință.

Nr. 71. Ioanū Rațū, studentū de clasa VIII gimnasială în Clujū și stipendiatū alū Asociațiunii transilvane, își justifică sporulū făcutū în studii în decursulū trimestrului II alū anului scol. curentū. (Ex. Nr. 143/1891).

— Spre știință.

Nr. 72. Direcțiunea despărțământului 32 (Dicio-Sân-Martinū) alū Asociațiunii transilvane, prin hârtia dto 15 Aprilie a. c., subșterne spre revisuire protocolulū subcomitetului dela 24 Martie a. c. dimpreună cu suma de 8 fl., taxe dela membri ordinari și ajutătorii din despărțământū. În protocolulū subșternutū se cerū informațiunii, că din ce mijlōce și pe ce cale se procură sigilulū pe sēma despărțământului, și acestū comitetū e rugatū a dispune, ca membrilorū noi, cari aū solvitū taxele prescise, să li se trimită organulū Asociațiunii și până la proxima adunare generală, în care va urma aprobarea lorū. (Ex. Nr. 144/1891).

— Se adeverește primirea sumei de 8 fl., taxe dela membri ordinari și ajutătorii, care sumă s'a transpusū la cassa Asociațiunii spre contare în regulă. În ce privesce sigilulū pe sēma despărțământului, acela se pōte procura prin direcțiune din taxele incurse dela membrii ajutătorii, din care taxe, conformū §-lui 27 din „regularea mijlōcelorū etc.“, se pōte rețînē o parte cu invoirea acestui comitetū pentru „acoperirea trebuințelorū despărțământului“.

În ce privesce trimiterea foii „Transilvania“ la adresa noilorū membrii, s'a întreprinsū pașii de lipsă.

Nr. 73. Direcțiunea scōlei Asociațiunii prin hârtia dto 11 Maiū a. c. subșterne spre revisuire protocolulū conferinței corpului didacticū dela 24 Aprilie a. c., din care se vede între altele, că atâtū elevele de relig. gr. ort. câtū și cele de relig. gr. cat. s'aū mărturisitū și cuminecatū prin catecheții lorū în decursulū postului mare și că sporulū ce-lū facū acelea în studii e corēspundētorū. (Ex. Nr. 145/1891).

— Cuprinsulū protocolului subșternutū se ia spre știință.

Nr. 74. Eliseiu Mezei, studentū de clasa a VI-a gimnasială în Blajū și stipendiatū alū Asociațiunii transilvane, își justifică

sporulă făcută în studii în decursul trimestrului II ală anului scol. curentă. (Ex. Nr. 148/1891).

— Spre sciință.

Nr. 75. Se presentă hărtia dto 13 Maiă a. c. a dlui vicară for. Alimpiu Barboloviciu din Șimleu, prin care răspunde la hărtia acestui comitetă de sub Nr. 76. a. c., în care i s'a cerută părerea, cu privire la persóna, căreia ară fi să i-se încrédă conducerea lucrărilor de pregătire pentru constituirea despărțemântului nouînființată 19 (Gărbău) ală Asociațiunii transilvane (Ex. Nr. 149/1891).

— În conformitate cu părerea cuprinsă în hărtia citată a dlui vicară Barboloviciu, cu conducerea lucrărilor de pregătire pentru constituirea despărțemântului nouînființată 19 (Gărbău) se încredințeză domnulă Ioană Hățegană, protopopă gr. cath. în Dergea.

Nr. 76. Michailă Candrea, studentă de clasa a VI-a gimnasială în Beiușă și stipendiată ală Asociațiunii transilvane, își justifică sporulă făcută în studii în decursul trimestrului II ală anului scol. curentă. (Ex. Nr. 150/1891).

— Spre sciință.

Nr. 77. Domnulă Ludovică Simonă, încredințată din partea acestui comitetă cu conducerea lucrărilor pentru constituirea despărțemântului nouînființată 15 (Mociu) ală Asociațiunii transilvane, prin hărtia dto 16 Maiu a. c. arată, că în adunarea constituantă forțe slabă cercetată dela 6 Maiă a. c. nu s'a potută face constituirea, și cere ca să se dispună cele de lipsă. (Ex. Nr. 151/1891).

— Dlu Ludovică Simonă să fiă rugată a mai face încercare pentru organizarea despărțemântului prin convocarea unei noue adunări, eventuală a ne designa o persónă, care să continue lucrările în direcțiunea arătată.

Nr. 78. Magistratulă orășănescă din locă, prin hărtia dto 15 Maiă a. c. Nr. 5292 învită comitetulă a notifica dlui vice-comite ală comitatului Sibiu, întrună termină preclusivă, numele, caracterulă și locuința plenipotentatului seă, care va avè să'i exercite mandatulă de membru la ședințele reprezentantei orășănesce în anulă 1891.

În legătură secretarulă raporteză, că în afacerea de sub întrebare s'auă făcută pașii de lipsă pe cale presidială, însărcinată fiindă cu exercitarea numitului mandată vice-președintele Asociațiunii, dlă Dr. Ilarionă Pușcariu, archimandrită și vicară archiepiscopescă (Ex. Nr. 152/1891).

— Spre sciință.

Nr. 79. Direcțiunea scôlei Asociațiunii prin hârtia dto 22 Maiü a. c. Nr. 73 subșterne spre revisuire protocolulü conferinței corpului didacticü dela 21 Maiü a. c., în care se fixéză terminulü examenelorü publice de sfêrșitulü anului scolasticü curentü pe ñilele de 26 și 27 Iunie nou a. c. ér' alü încheierii anului scolasticü și pentru extradarea testimoniilorü ñiua de 28 Iunie a. c., în fine programulü examenelorü dupä cum urméză :

In 26 Iuniü n.

Înainte de améñi:

- Dela 8—9 Religiunea cu tóte elevele;
 „ 9—10^{1/2} Limba română cu clasa I și a IV;
 „ 10^{1/2}—11^{1/2} Istoria univers. cu clasa II;
 „ 11^{1/2}—12 Higiena cu clasa IV.

Dupä améñi:

- „ 3—4 Chemia cu clasa III.;
 „ 4—5 Limba francesä cu tóte clasele.

În 27 Iuniü n.

Înainte de améñi:

- „ 8—8^{3/4} Limba germänä cu clasa I.;
 „ 8^{3/4}—9^{1/2} Botanica și Mineralogia cu clasa II.;
 „ 9^{1/2}—10 Aritmetica cu clasa III.;
 „ 10—11 Limba maghiarä cu clasa III.;
 „ 11—11^{1/2} Geografia astronomicä și fisicä cu clasa IV.;
 „ 11^{1/2}—12 Geometria cu clasa IV.

Dupä améñi:

- „ 3—4 Musica instrumentalä;
 „ 4—5 Declamațiunii și musica vocalä;
 „ 5—6 Gimnastica.

(Ex. Nr. 154/191).

— Terminulü precumü și programulü examenelorü se apróba, ér' cu conducerea acestora se încredințéză președintele eventualü vice-președintele Asociațiunii.

Nr. 80. Direcțiunea bancei gen. de asigurare „Transilvania“ din Sibiiü prin hârtia dto 22 Maiü a. c. încunoscințéză comitetulü despre sortarea obligațiunii fondului de întemeiere alü numitei bănci Nr. 1302, ce se aflä în posesiunea Asociațiunii, a cärei valóre

nominală pr. 100 fl. se solvesce la cassa aceluî institutū dela 1 Augustū a. c. începēndū (Ex. Nr. 155/1891).

— Spre sciință. Cassarulū Asociațiunii se avisēză a ridica la timpulū sēu baniî.

Nr. 81. Zacharie Lechințanū, calfă de bărdașū în Sibiiū, se rógă pentru unū ajutorū. (Ex. Nr. 156/1891).

— Cererea presentă nu se pôte considera.

Nr. 82 Actuarulū despărțēmētului nou înființatū 20 (Beclēnū) alū Asociațiunii transilvane, dlū Ioanū H. Boteanū, prin hârtia dto 23 Maiū a. c. subșterne spre revisuire protocolulū adunării constituante dela 17 Maiū a. c. dimpreună cu aclusele lui și o disertațiune ținută de dlū Dr. Triponū, avocatū în Bistrița.

Din protocolū se vede:

a) că adunarea a fostū deschisă de dlū protopopū gr. cat. Gregoriu Pușcariū, care a fostū încredințatū din partea acestuî comitetū sub Nr. 245/1890 cu conducerea lucrărilor de pregătire pentru constituirea despărțēmētului, făcēndu-se constituirea ad hoc a biroulū;

b) că s'a făcutū înscrierea membrilorū noi;

c) că, urmândū la ordine constituirea, la propunerea unei comisiuni de candidare s'aū alesū:

1. Directorū: dlū Gregoriu Pușcariu;

2. Membrii în subcomitetū: domniî Ioanū H. Boteanū, Alexandru Morariū, Simeonū Moldovanū, Ioanū Cupcea, Simionū Popanū, Virgilū Olteanū și George Micu;

3. Suplenți: Dniî Teodorū Cotuțū, Gabrielū Petri și Ioanū Rebrēnū;

d) subcomitetulū constituindu-se aū fostū aleși:

1. Actuarū dlū Ioanū H. Boteanū,

2. Cassaru dlū Alexandru Morariū, și

3. Controlorū: Simeonū Moldovanū;

e) adunarea generală proximă se va ținē în Beclēnū în luna Iulie a. c. ziua avēndū a se fixa de subcomitetū.

f) dlū Triponū avocatū în Bistrița, a cetitū disertațiunea sa întitulată „Cultura și literatura saū scopulū Asociațiunii transilvane“, care să alătură la protocolū cu rugarea a fi publicată în „Transilvania“. (Ex. Nr. 157/1891).

— Constituirea efeptuită în adunarea dela 17 Maiū a. c. se ia cu aprobare la cunoscință și direcțiunea este însărcinată, ca urmândū întocmai prescrișelorū §-lui 17 pt. a) din „Regularea mij-

lóciloră“, banii întrași din taxe dela membrii să-și substernă la cassa Asociațiunii. Dispozițiunile luate cu privire la proxima adunare generală a despărțământului servescă spre sciință. Discursul dluî Dr. Triponă se transpune redacțiunii organului „Transilvania“ spre eventuală publicare.

Sibiiă, d. u. s.

G. Barițiu m. p.,
președinte.

Dr. I. Crișiană m. p.,
secretarū II.

Verificarea acestui procesū verbală se încrede d-lorū:
Z. Boiū, Iosifū St. Șuluțū, Ioanū Crețu.

S'a cetitū și verificatū. Sibiiă, în 2 Iuniu n. 1891.

Z. Boiu m. p.

Ios. St. Șuluțū m. p.

Ioană Crețu m. p.

CONSEMNAREA

sumelorū colectate în favorulū scōlei civile de fete a „Asociațiunei transilvane“ prin dlū Partenie Cosma.

Nicolaă Vasiă, I Lupea, economi în Racovița câte 1 fl.; G. Sêrbă, econ. în Racovița 50 cr., G. Dănilă, invetătorū în Racovița; Pavelă Pripovă, economi în Iancalid; Pavelă Popescu, econ. în Toraculă mică; Vasile Mihălțană, econ. în Colibele Berghinului; G. G. Macsim, econ. în Racovița câte 1 fl.; Perseu, bancă în Seină 7 fl.; Bartolomeiă Sigartă econ. în Somkerek; Petru Macarie, econ. în Fiscută; Vasile Hidu, econ. în Cichindeală câte 1 fl.; A. R., econ. în Sibiiă 50 cr.; E. G., M. G., G. S., Avramă Zunchi, economi în Sibiiă; Davidă Jebelănă, econ. în Soceni; Grig. Vitezulă, econ. în Teaca; T. Ocolisană, G. Giulvezană, econ. în Toraculă-mică; I. Capra, econ. în Ocna; T. Holinca, econ. Ujfală câte 1 fl.; G. Lăcătuș, econ. în M.-Nemegye 50 cr.; I. Vultură, econ. în Harasztos 1 fl.; I. Cerănă, econ. în Reghină 2 fl.; G. Mirva, econ. în Füleháza 50 cr.; F. Bendănă, econ. în Reghină 3 fl. 50 cr.; Lazară Busniocă, econ. în Bukosnița 50 cr.; Todoră Innauca, econ. în Verciorova 1 fl.; Ioanes Terebugă, econ. în Golcer 50 cr.; Adamă Grădină, econ. în Boiță 1 fl.; F. Hoson, econ. în Deva 2 fl.; I. Nistoră econ. în Ghijasa; D. Comanănă, econ. în Racovița câte 1 fl.; Popa Crăciună, econ. în Racovița 50 cr.; G. Z., econ. în Mediaș; I. D., econ. în Baia de Criș; A. G., econ. în Mediaș; N. Strucea, I. P. Macsimă, N. Fogoș, T. Sîrbă, I. Popa, economi în Racovița câte 1 fl.; A. II., econ. în Mediaș 50 cr.; Vasile Acsente, econ. în Frăua; Vasile Micloș, Ioană Soponar, econ. în Sebeșpatac câte 1 fl.; Nuțiu Chia, econ. în Sebeșpatac 2 fl.; Moța Nicóra, economi în Sebeșpatac 1 fl.; Simeonă NastaI, econ. în Sebeșpatac 1 fl.; Ana Hannea, economă în Bendorfă; C. B., econ. în Sibiiă; Mihaiă Buciu, rotarū în Reghină câte 1 fl.